

Karolina Kramkowska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

EDUKACJA DZIECI W ZAKRESIE PROBLEMU DEMENCJI W SZKOLE I ŚRODOWISKU LOKALNYM

Demencja jako wiódący problem na świecie

Światowa Organizacja Zdrowia definiuje demencję jako:

zespół objawów wywołany chorobą mózgu, zwykle przewlekłą lub o postępującym przebiegu, charakteryzującym się klinicznie licznymi zaburzeniami wyższych funkcji korowych, takich jak pamięć, myślenie, orientacja, rozumienie, liczenie, zdolność do uczenia się, język i ocena. Ponadto zaburzeniom funkcji poznawczych często towarzyszą, lub nawet je poprzedzają zaburzenia emocjonalne, zaburzenia zachowania i motywacji. Takiemu obrazowi mogą nie towarzyszyć zaburzenia świadomości. Zaburzenia świadomości przy występowaniu demencji stanowią odrębną kategorię diagnostyczną¹.

W Polsce dane dotyczące rozpowszechnienia tej choroby są zróżnicowane i mieszczą się w przedziale liczbowym od ponad 200 tys. do 350 tys. osób². Potwierdzają je badania EURODEM (European Commu-

---

¹ *Dementia – a public health priority*. Genewa: World Health Organization, 2012.

² A. Nowicka, *Opieka i wsparcie osób z chorobą Alzheimera i ich opiekunów rodzinnych w Polsce*, Zielona Góra 2015, s. 5

nity Concerted Action on the Epidemiology and Prevention) z 2005 r., z których wynika, że w naszym kraju żyło wówczas 311 879 osób z chorobą Alzheimera. Choroby demencyjne mózgu obok innych chorób przewlekłych stanowią problem rozpatrywany zazwyczaj w perspektywie medycznej i dotyczący samego pacjenta. Z przeprowadzonych przez Eurofamcare badań wynika, że w Polsce w latach 2003–2004 oszacowano liczbę osób zaangażowanych w opiekę (rodziny, przyjaciół i znajomych, określanych mianem opiekunów nieformalnych) na około 2 mln³. Liczba zachorowań odnotowywanych zarówno w Polsce, jak i na świecie wciąż rośnie. Jak wskazuje raport WHO: „Łączna liczba osób cierpiących na demencję na całym świecie w 2010 roku szacowano na 35,6 mln, a przewiduje się, że liczba ta wzrośnie dwukrotnie w ciągu najbliższych 20 lat, do 65,7 mln w 2030 i 115,4 milionów w roku 2050. Całkowita liczba nowych przypadków demencji każdego roku na całym świecie to prawie 7,7 mln, co oznacza jeden nowy przypadek, co cztery sekundy”⁴. Problem tym samym jest nie tylko naglący, ale w najbliższych latach ulegnie jeszcze natężeniu.

Objawy demencji, których obszary wskazuje już sama definicja WHO, w potocznym rozumieniu starości określa się często jako „normalne dla starzenia”, są one jednak stanami chorobowymi możliwymi do leczenia dla podniesienia komfortu życia pacjenta i jego rodziny. Głównymi objawami tej choroby są zaburzenia pamięci, orientacji czasoprzestrzennej, zubożenie słownictwa, objawy psychotyczne, takie jak: urojenia okradania, porzucania, oddania do domu opieki, nadmierna podejrzliwość, omamy wzorkowe. Zaburzenia cyklu dnia: nadmierna aktywność w nocy i senność w ciągu dnia. Nierozumienie sytuacji, które dzieją się wokół chorego⁵. Zaawansowany stan choroby ostatecznie prowadzi do utraty zdolności panowania nad wła-

---

³ A. Janowicz, *Rola opiekunów nieformalnych w opiece u kresu życia. Przyczynek do badań w ramach projektu European Palliative Care Academy (EUPCA)*, „Pielęgniarstwo i Zdrowie Publiczne” nr 4 (2014), s. 161–167.

⁴ WHO Library Cataloguing-in-Publication Data: *Dementia: a public health priority*, WHO 2012.

⁵ M. Barcikowska-Kotowicz, *Obraz kliniczny choroby Alzheimera – charakterystyka trzech stadiów choroby*, w: *Sytuacja osób chorych na chorobę Alzheimera w Polsce. Raport RPO*, pod red. A. Szczudlik, Warszawa 2014, s. 19–21.

snym życiem przez osobę chorą, a także zależności od osób trzecich – bliskich lub instytucji. Dla rodziny proces chorobowy jest nie mniej destrukcyjny niż dla samego chorego ze względu na fakt, iż sprawowanie opieki nad osobą niesamodzielną z ograniczoną świadomością wiąże się z koniecznością wprowadzenia wielu zmian w życiu opiekunów rodzinnych. Choroba mózgu uniemożliwia choremu prawidłowe funkcjonowanie w aspekcie samoobsługi, decyzyjności, a z czasem całkowicie uniemożliwia samodzielne egzystowanie. Dla chorego bardzo trudnym aspektem choroby jest także poczucie bezradności i lęku związane z pogarszającą się możliwością samodzielnego funkcjonowania i obawa przed byciem ciężarem dla rodziny⁶. Stan ten zanika wraz z pogarszającym się stanem zdrowia, stanowi jednak duże źródło stresu dla chorego, który nadal rozumie, co dzieje się z jego organizmem i jakie będzie to miało konsekwencje w przyszłości. Na drugim biegunie znajduje się poczucie bezradności wobec cierpienia bliskiej osoby oraz nieustanny lęk przed jej odejściem⁷. Podstawowe problemy opiekunów nieformalnych osoby z chorobą demencyjną to: wyobcowanie społeczne, niedostateczna wiedza na temat diagnostyki i następstw chorób demencyjnych, poczucie winy związane z nieadekwatnością nakładu pracy opiekuńczej do efektu, bezradność wobec piętrzących się problemów i ostatecznie wypalenie opiekuńcze⁸. Dużym obciążeniem dla opiekunów rodzinnych jest emocjonalne trwanie osoby bliskiej, która niejednokrotnie nie rozpoznaje osób bliskich, pozostając z nimi w zewnętrznej relacji. Problemy, z jakimi spotyka się rodzina, prowadzić mogą do jej dysfunkcjonalności, która może dotyczyć zakresu realizowanych w niej zadań. Długoletnia, a w wielu przypadkach całodobowa opieka nad chorym może wpływać destrukcyjnie na funkcjonowanie rodziny. Brak czasu na budowanie i pod-

---

⁶ Por. T. Gabrylewicz, *Konsekwencje zdrowotne i społeczne łagodnych zaburzeń poznawczych*, w: *Choroby otępienne. Teoria i praktyka*, pod red. J. Leszka, Wrocław 2003, s. 365.

⁷ Por. K. Kramkowska, *Poszukiwania sensu życia w rodzinie osoby doświadczającej przewlekłych chorób demencyjnych mózgu*, „Paedagogia Christiana” 2015, nr 2/36, s. 254–255.

⁸ Por. B. Grochmal-Bach, *Cierpienie osób z otępieniem typu Alzheimera*, Kraków 2007.

trzymywanie prawidłowych relacji z dziećmi, w małżeństwie i szeroko pojętej rodzinie w konsekwencji prowadzić może do zaburzenia zaspokojenia potrzeb jej członków. Skutkiem może być także zaniebdywanie ciężko chorej osoby, gdyż – jak zauważa Iwona Kłoszewska – poczucie obciążenia może stać się źródłem niechęci wobec chorego⁹. Całodobowa opieka, brak snu i nadmiar obowiązków sprzyjają zmęczeniu, a nawet depresji u opiekunów rodzinnych¹⁰.

Edukacja dzieci i młodzieży ku demencji

Dzieci i młodzież bezsprzecznie są częścią podstawowej komórki społecznej jaką jest rodzina, a także społeczeństwa ujmowanego jako całość¹¹. W dyskursie społecznym dotyczącym chorób przewlekłych nie pojawiają się jednak dzieci, jeśli problem nie dotyczy ich samych. Hipotezy takiego stanu mogą być różne – od wyobrażenia, że dziecko jest zbyt mało rozumiejące, by wdrażać je w problem, do potrzeby chronienia dziecka przez trudnymi sytuacjami życiowymi. Jest to jednak pseudochronne działanie, gdyż jak wiadomo, gdy choruje członek rodziny, choruje cała rodzina, a tej trudnej sytuacji bierze udział także dziecko, które nawet jeśli nie rozumie istoty choroby, odbiera stres i odczuwa atmosferę domu z trudnościami. Dziecko tym samym staje się osobą, która wymaga wsparcia, ale także może je dać, będąc odpowiednio wdrożone w sytuację choroby przewlekłej w rodzinie i środowisku lokalnym.

Wsparcie społeczne w literaturze definiowane jest różnorako: jako indywidualna percepcja sieci wspierającej (*supportive network*), jaką dysponuje jednostka; jako efekt lub wynik wspierającej wymiany spo-

---

⁹ I. Kłoszewska, *Rola opiekuna chorych z otępieniem*, „Polski Przegląd Neurologiczny” 2007, nr 2, s. 105–109.

¹⁰ J. Terelak, *Przeciążenie jako źródło stresu*, w: *Psychologia stresu*, pod red. J. Terelak, Bydgoszcz 2001, s. 190–194.

¹¹ Z. Tyszka, *Rodzina w świecie współczesnym – jej znaczenie dla jednostki i społeczeństwa*, w: *Pedagogika społeczna*, pod red. T. Pilcha, I. Lepalczyk, Warszawa 1995, s. 137.

łecznej lub jako specyficzny typ wsparcia dostarczany jednostce¹². „Wsparcie społeczne to przede wszystkim pomoc dostępna dla jednostki lub grupy (rodziny w sytuacjach trudnych, stresowych, przełomowych”¹³. Sieć pomocy, którą człowiek jest stale otaczany, a która ma szczególne znaczenie w sytuacjach kryzysowych, może przybierać postać: naturalnego systemu wsparcia: rodzina, rówieśnicy, sąsiedzi, znajomi, osoby z miejsca pracy. Cechuje go otwarcie na pomoc, duch współpracy, troska o innych, uznanie bliskich za wartość, o którą należy walczyć do końca¹⁴. Do tego obszaru należy także instytucjonalny system wsparcia, czyli to instytucje, które pomagają tym, których życie lub zdrowie jest zagrożone. Z perspektywy funkcjonalnej, wsparcie społeczne to rodzaj interakcji społecznej, w trakcie której „przekazywane są emocje, informacje, instrumenty działania i dobra materialne, a wymiana może być jedno- lub dwustronna, ze stałym lub zmiennym kierunkiem dawania i brania”¹⁵. Jest to obiektywnie istniejąca i dostępna sieć społeczna, która wyróżnia się od innych tym, że poprzez fakt istnienia więzi, kontaktów społecznych, przynależności, pełni funkcję pomocną wobec osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych¹⁶. Zawiera ona szczególnie ważny komponent, jakim jest działanie na rzecz poczucia przynależności społecznej. Ten ważny element w procesie udzielania wsparcia odnosi się szczególnie znacząco do sytuacji chorych z demencją i ich rodzin – grupy o dużym ryzyku wykluczenia społecznego. Tak wieloaspektowo rozumiane wsparcie, jako bazę działania wykorzystuje Alzheimer’s Society – brytyjska organizacja działająca na rzecz osób z demencją i ich środowiskach lokalnych.

---

¹² A. Kacperczyk, *Wsparcie społeczne w instytucjach opieki paliatywnej i hospicyjnej*, Łódź 2006, s. 18

¹³ E. Marynowicz-Hetka, *Pedagogika społeczna*, t. 2, Warszawa 2007, s. 517.

¹⁴ W. Janocha, *Rodzina z osobą niepełnosprawną w społecznym systemie wsparcia*, Kielce 2009, s. 29–30.

¹⁵ R. Kaczan, K. Smoczyńska, I. Bąbiak, *Jaka pomoc i dla kogo? Wsparcie indywidualne i instytucjonalne a aktywizacja zawodowa osób z ograniczeniem sprawności*, Warszawa 2008, s. 13.

¹⁶ H. Sęk, R. Cieślak, *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, Warszawa 2005, s. 14–15.

Dementia Friend – brytyjski program „Przyjaciół Demencji”

Dementia Friend An Alzheimer’s Society initiative przynależy do inicjatyw Alzheimer Society, która charakteryzuje siebie na swojej stronie internetowej jako inicjatywę wspierającą holistycznie osoby ze wszelkimi formami demencji, działającą w obrębie Anglii, Walii i Irlandii Północnej oraz prowadzącą działania na rzecz badań i poprawy powszechnego zrozumienia demencji. Jedną z misji, którą na wskazanej stronie zamieszcza organizacja jest zapewnienie wsparcia tym, którzy są dotknięci demencją lub mają z nią kontakt, a także wpływanie na świadomość społeczną dla stworzenia dobrych warunków życia osobom chorym, dając im możliwość uczestnictwa w życiu społecznym mimo choroby. Alzheimer’s Society w swoich licznych punktach konsultacyjnych jest pierwszym miejscem dla każdego, kto zajmuje się demencją zawodowo, jest zaniepokojony swoim stanem zdrowia i podejrzewa demencję, opiekunów i członków rodzin, a także pracowników socjalnych i profesjonalnych służb wsparcia w środowisku lokalnym. Organizacja dużą wagę przywiązuje do tego, by pomoc choremu i jego rodzinie, a także by edukacja kierowana do osób będących blisko chorego odbywała się w znanym mu środowisku i była powszechnie dostępna. Obecnie w całej Anglii, Walii i Irlandii Północnej istnieje prawie 3 tys. usług na poziomie społeczności lokalnych, których celem jest praktyczne i emocjonalne wsparcie dla osób z demencją i ich opiekunów. Należą do nich centra doradców w demencji i pracowników pomocniczych, kawiarnie Demencja, inicjatywy dziennego i domowego, codziennego wsparcia dla chorych, grupy wsparcia opiekuna i zajęcia aktywizujące chorych. Istnieją również centra szkoleniowe dla pracowników opiekuńczych i pracowników socjalnych, a także innych służb mogących zetknąć się w swojej pracy z chorymi na demencję, np. policja, straż pożarna.

Na stronie internetowej organizacji przeczytać możemy również o jednym z celów, jakim jest pokonanie demencji poprzez pionierskie badania i finansowanie innowacyjnego programu badań nad przyczynami choroby oraz jej leczenia i zapobiegania. Wyróżniającą cechą

brytyjskiego programu badawczego jest to, iż jego integralną częścią jest zaangażowanie osób z demencją we wczesnym stadium i opiekunów. W ramach sieci badawczej ochotnicy – opiekunowie i chorzy – mogą przyczynić się do rozwoju nauki poprzez uczestnictwo w programach badawczych.

Bardzo ważnym aspektem działalności na rzecz chorych i ich rodzin są kampanie oraz edukacja społeczna, która możliwa jest w dużej mierze za sprawą członków i sympatyków, promujących w życiu codziennym inicjatywy na rzecz chorych. Jedną z inicjatyw w tym zakresie jest bardzo popularna Dementia Friends. Koncentruje się na poprawie integracji i jakości życia osób z demencją w wielu aspektach, wykorzystując różne środowiska społeczne, jak również obszary społecznego funkcjonowania. Na stronie internetowej czytamy, że do właściwego wsparcia chorego potrzebna jest infrastruktura obejmująca różne obszary, w tym: sztukę, kulturę, rozrywkę i rekreację, grupy wyznaniowe i organizacje, służby zdrowia, ratunkowe i opieki społecznej, mieszkaniowe, społeczności edukacyjne jak szkoły i uczelnie, a także dobrowolnych uczestników akcji na rzecz chorych i ich opiekunów. Założenia tego pomysłu koncentrują się na przekonaniu, że nie ma osób predysponowanych do wiedzy o demencji, a problem społeczny, jakim jest ta choroba przewlekła, dotyczy wszystkich – całego społeczeństwa, i każdy z jego członków każdego dnia zetknąć może się z osobą wymagającą pomocy w tym zakresie. Ciekawą koncepcją edukacyjną jest wdrożenie w problem demencji dzieci i młodzieży szkolnej (wiek 5–25 lat). Szkoły mogą zostać partnerami Dementia Friends, istnieje także możliwość samodzielnego zapoznania się z programami nauczania w tym zakresie za pomocą strony internetowej zawierającej gotowe pakiety. Treści akredytowane są przez PSHE Association i dostępne są w języku angielskim i walijskim, a ich celem jest wdrożenie ucznia w obywatelskość i odpowiedzialność społeczną, pracę w kierunku brytyjskich wartości, a także w praktyczną pomoc osobom w jego środowisku. Poza założeniami nacechowanymi społecznym działaniem edukacja ta pomaga także dzieciom w rodzinach, których ten problem występuje i niesie za sobą szereg trudności psycho-emocjonalnych i organizacyjnych w rodzinie. Obecnie każdy z pakietów edukacyjnych zawiera informacje z trzech zakresów: zro-

zumienia funkcjonowania mózgu, otępienia w rodzinie i roli opiekunów, otępienia w społeczności, a sam program nauczania dostosowany jest do możliwości intelektualnych dzieci w danej grupie wiekowej. Programy te rozpowszechnione były początkowo w Anglii i Walii, ale obecnie ruch demencyjny działa bardzo czynnie również w Irlandii Północnej¹⁷. Minister edukacji Peter Weir tak mówił o wdrożeniu programów Dementia Friends do szkół:

Z zadowoleniem przyjmuję wprowadzenie tego ważnego zasobu dla szkół z Dementia Society w Irlandii Północnej. Tak wielu naszych młodych ludzi pomaga dbać o rodzinę i przyjaciół z demencją, ważne jest, że są oni wyposażeni w odpowiednie narzędzia, by im pomóc. [...] W ramach swojej edukacji uczą się o kwestiach takich jak demencja, nabywają umiejętności potrzebne, by jak najlepiej zająć się chorym i pomóc członkom rodziny i przyjacioł, którzy chorują¹⁸.

Ważnym aspektem jest także fakt istnienia wolontariatu na rzecz osób z demencją. Obejmuje on nie tylko pracę organizacyjną na rzecz organizacji, ale także pracę bezpośrednio z chorymi (m.in. współpraca pomiędzy szkołami a domami pomocy, w których uczniowie odwiedzają chorych, spędzają z nimi czas wolny i uczą się komunikacji z ludźmi, którzy różnią się od nich samym stanem zdrowia).

Projekt działający w Wielkiej Brytanii jest stosunkowo nowy, gdyż jego wdrożenie miało miejsce w 2013 r. i obejmowało 22 szkoły podstawowe i średnie, które wprowadziły tematykę demencji do swoich programów nauczania. W pierwszej edycji programu udział wzięło ponad 2000 dzieci. Od 2013 r. liczna ta znacząco wzrosła, a szkoły nadal są zachęcane, aby pobrać pakiet i włączyć go do swojej pracy¹⁹. Ciekawym ujęciem programowym jest to, iż mimo istnienia celu głównego, jakim jest budowanie wiedzy dzieci na temat demencji, zdejmnawanie piętna z chorych i interakcja młodych ludzi z ludźmi z demencją

---

¹⁷ https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=2892 (dostęp: grudzień 2016)

¹⁸ https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=2890 (dostęp: grudzień 2016)

¹⁹ www.dementia4schools.org (dostęp: grudzień 2016)

– szkoły interpretują temat w swój własny sposób. Program stanowi bazę pozwalającą na dostosowywanie treści do odbiorcy – jego możliwości intelektualnych, zasobów placówki i sytuacji społecznej dzieci biorących w nim udział.

Angela Rippon, która przewodniczy projektowi dla szkół, powiedziała:

Wyobraźnia i pasja pokazana przez dzieci była naprawdę inspirująca. Oni i ich nauczyciele włożyli tak wiele entuzjazmu w swoją pracę. Wiele osób z demencją powiedziało mi, jak inaczej przyjaciele traktują ich po ich diagnozie. Projekt ten jest niezbędny, aby przełamać strach dołączony do choroby poprzez umożliwienie młodym ludziom zrozumieć ten stan. Będą nieść tę wiedzę do dojrzałości – pomagając nam stworzyć „generację obsługi demencji”²⁰.

Pełen projekt dla dzieci i młodzieży realizowany może być nie tylko w szkołach, ale także w innego typu placówkach i organizacjach, a dostępne materiały mogą być wykorzystywane także w środowisku domowym. Może być to pomocne w przypadku choroby osoby bliskiej dla dziecka lub jako tło w rozmowie z dzieckiem o trudnej sytuacji, jaką jest choroba przewlekła.

Na stronie internetowej w wolnym dostępie istnieje wiele materiałów dydaktycznych dla rodziców i samych dzieci. Zestaw startowy stanowi pakiet materiałów, w których wyjaśnione zostało, w jaki sposób choroba demencyjna bliskiej osoby oddziałuje na dzieci i młodzież, oraz podpowiada, jak rodzice mogą rozmawiać ze swoimi dziećmi na temat demencji, aby pomóc im czuć się bezpiecznie w tej nowej dla nich sytuacji²¹. Dostępne są również strony poświęcone demencji, filmy na You Tube²² a także moduły *e-learning*²³ w wolnym dostępie. Pin-

---

²⁰ https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=2890 (dostęp: grudzień 2016)

²¹ https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/download_info.php?downloadID=1172 (dostęp: grudzień 2016)

²² <https://www.youtube.com/channel/UC1miDO27ShatLOE4nWARYCg> (dostęp: grudzień 2016)

²³ <http://www.scie.org.uk/dementia/e-learning/> (dostęp: grudzień 2016)

terest pokazuje książki, które są dostępne dla młodych ludzi, aby mogli dowiedzieć się nieco więcej na temat demencji²⁴. Dla starszej młodzieży przydatny może być *Mózg: Kulisy* – darmowa baza wiedzy dla studentów biologii, pozwalająca poznać funkcjonowanie mózgu i układu nerwowego²⁵. Pogłębić wiedzę na temat działania mózgu można także za sprawą *Demencyjnej wycieczki do mózgu* – są to zasoby wideo składające się z rozdziałów dotyczących mózgu i sposobu funkcjonowania komórek mózgowych, a także pokazujące, jak rodzaje demencji wpływają na mózg²⁶. Dla osób, które wolą słuchać i oglądać, niż czytać przygotowano szereg filmów, np. *Jakie są objawy demencji?*²⁷ czy *Małe zmiany* (daje wyobrażenie o przykładowym dniu osoby z demencją i o tym jak niewielkie zmiany mogą wdrożyć ludzie ze środowiska chorego, by mu pomóc). Są także filmy o osobistych przeżyciach bliskich osób chorujących opowiedzianych przez Christine i Jennifer-Rose – *Wczesne wystąpienie otępienia naczyniowego – perspektywa córki* to rozmowa o tym, czym dla młodych ludzi jest sytuacja, gdy u rodzica rozwija się demencja²⁸. *Zapomnij o mnie* to krótki film dokumentalny o rodzinie, która próbuje pogodzić się z demencją. Fabuła koncentruje się na dziewczynie i jej ojcu, który stara się dbać o swojego dziadka w miarę postępu demencji i zmian ich relacji. Jest dostępny także cykl filmów ukazujących działania młodzieży na rzecz osób chorych²⁹. *Dostroić się do demencji* jest filmem inspirującym młodzież, wykonanym z uczniami Joseph Rowntree School (York)³⁰. Film ten ma być stymulacją do podjęcia tematu demencji przez młodych ludzi. Podobną inicjatywą jest *Archie Projekt*, przeznaczony dla dzieci ze szkół podstawowych, w którym łączy się szkoły i domy opieki, aby przekazać dzieciom informacje demencji i zachęcić osoby biorące w nim udział do budowania relacji

---

²⁴ <https://pl.pinterest.com/alzheimerssoc/dementia-books-for-young-people/> (dostęp: grudzień 2016)

²⁵ <http://www.braintheinsidestory.co.uk/> (dostęp: grudzień 2016)

²⁶ <https://www.alzheimers.org.uk/braintour> (dostęp: grudzień 2016)

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=cgE0CDEYn0Q> (dostęp: grudzień 2016)

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=MRtcaG2Gm0c> (dostęp: grudzień 2016)

²⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=xslSXRGGUvg&feature=youtu.be> (dostęp: grudzień 2016)

³⁰ <http://www.bbc.co.uk/schoolreport/26767284> (dostęp: grudzień 2016)

międzypokoleniowych³¹. Wideo z „Stoke Damerel Community College” pokazuje przekrojowo osadzenie szkół w projekcie i wpływ uczestnictwa w nim na młodych ludzi³². Do posłuchania jest *Braincell Boogie*³³ – zabawna i lekka piosenka dla młodych ludzi na temat radzenia sobie z demencją. Jest ona oparta na książce *Dementia Diaries* Matthew Snymana³⁴.

Wspomniane materiały ukazują, jak wieloaspektowe są działania na rzecz osób chorych i ich rodzin podejmuje Alzheimer’s Society. Program trwający trzy lata przyniósł już pierwsze efekty działań, a jego duża popularność inicjatyw w Anglii, Walii i Irlandii Północnej z pewnością spowoduje wzrost działań na rzecz osób przewlekle chorych.

Zakończenie

Raporty demograficzne informują o nieustannym wzroście zachorowań na choroby demencyjne mózgu na całym świecie, a społeczeństwa coraz wyraźniej doświadczają tego, iż choroby przewlekłe mózgu stają się problemem nie tylko samego pacjenta, ale też całego społeczeństwa. W Polsce temat ten wciąż jest mało widoczny w dyskursie społecznym, a jeśli się pojawia, dzieje się to zazwyczaj w kontekście medycznym choroby. Dobre praktyki Wielkiej Brytanii wskazują, że tak wyizolowany problem przy odpowiedniej edukacji środowiskowej może zostać odtabuizowany, a zarówno chorzy, jak i ich rodziny otrzymają pomoc adekwatną do ich potrzeb. Program edukacji dzieci i młodzieży można uznać za wartościową i nowatorską inspirację, która ukazuje, że działania na dużą skalę kierowane do osób, które w potocznym rozumieniu najmniej wspólnego mają z demencją – dzieci, jest przedsięwzięciem owocnym i przyszłościowym. Edukacja najmłodszych pokoleń pomaga nie tylko im samym rozumieć, co dzieje się w ich domach, gdy ktoś bliski zachoruje na demencję, ale jest

---

³¹ <https://www.youtube.com/watch?v=U8BiInbYH0M> (dostęp: grudzień 2016)

³² <https://www.youtube.com/watch?v=ITLP3kL-juc> (dostęp: grudzień 2016)

³³ <https://www.youtube.com/watch?v=93gGPdrnMG8> (dostęp: grudzień 2016)

³⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=MRtcaG2Gm0c>https://www.alzheimers.org.uk/site/scripts/documents_info.php?documentID=2894 (dostęp: grudzień 2016)

to także inwestycja w przyszłość, gdyż te wyedukowane dzieci będą w sposób naturalny przejawiały właściwe postawy wobec chorych. Projekt tak duży jak realizowany jest Wielkiej Brytanii wymaga wielu nakładów finansowych oraz spójnego programu wdrożeniowego. Jego realizacja na gruncie polskim może być bardzo trudna, ale istnieje możliwość implementacji jego fragmentów, np. bezpłatnych programów zajęć. Warto korzystać z możliwości, jakie daje współpraca międzynarodowa, bo problemy i ich konsekwencje bardzo często, bez względu na miejsce na świecie, są podobne. Podobne mogą być także owoce implementacji dobrych praktyk do polskich szkół.

Streszczenie

EDUKACJA DZIECI W ZAKRESIE PROBLEMU DEMENCJI W SZKOLE I ŚRODOWISKU LOKALNYM

Problem chorób demencyjnych mózgu jest jednym z wiodących problemów zdrowotnych na świecie. Jednym ze specyficznych obszarów wsparcia rodziny w procesie chorobowym jest edukacja dziecka, o którym często zapomina się, przypisując dziecku cechę osoby, która i tak nie jest w stanie zrozumieć, co dzieje się bliskim mu członkiem rodziny. Naprzeciw potrzebom holistycznego rozumienia potrzeb dziecka, związanych z chorobą mózgu bliskiej osoby, wyszła brytyjska inicjatywa Alzheimer's Society – Dementia Friends. W sposób całościowy wspiera i integruje środowisko rodzinne oraz szkolne dla optymalizowania funkcjonowania dziecka w sytuacji trudnej. Dobre praktyki w Wielkiej Brytanii mogą stać się inspiracją dla praktyki pracy socjalnej w Polsce, wskazując szereg rozwiązań systemowych umożliwiających wsparcie rodziny, w tym dzieci, które na swój własny sposób przeżywają chorobę bliskiej osoby i zmiany temu towarzyszące.

Słowa kluczowe: edukacja dzieci; demencja; szkoła; środowisko lokalne

Summary

EDUCATING CHILDREN ABOUT THE PROBLEM OF DEMENTIA AT SCHOOL AND IN THE LOCAL ENVIRONMENT

The problem of dementia is one of the leading health and social problems in the world. Difficult disease requires support informal carers. A specific area of family support in the disease is to support the child. Needs a holistic understanding of the support needs of the Child came the British initiative of the Alzheimer's Association – Dementia Friends. In a holistic way it supports and integrates Environment Family and School to optimize the functioning of the child in a difficult situation. Best Practices in the UK can become an inspiration for the practice of social work in Poland, indicating the number of System Solutions to enable the support of the Family.

Key words: child education; dementia; school; local environment

